
DAGENS FRÅGOR

När blir det fri radio?

Drygt två år efter det att Sovjetunionen fick sin första fria, kommersiella radiostation utsågs Birgit Friggebo till statsråd, med ansvar för bl a mediefrågorna. Äntligen var det dags för fri radio även i Sverige, trodde vi vänner av borgerlig ordning.

Men ack vad vi bedrog oss. Regeringsförklaringen utlovade visserligen "i princip fri etableringsrätt" på radioområdet, men någon tidtabell angavs icke. Utan den saken överläts till det ansvariga statsrådet Friggebo.

Först sa hon ingenting, sen sa hon ingenting. Och sen, den 5 november, i ett tal inför Tidningsutgivarföreningen, lät statsrådet meddela att en avreglering av radio skall inledas: "sändningar bör kunna inledas vid nästa årsskifte" (dvs januari 1993).

Frågan om verklig yttrandefrihet, även i etermedierna, är en politisk anständighetsfråga för Sverige. Därför måste den behandlas raskt. De tekniska hindren för en fri etableringsrätt inom radioområdet är redan undanröjda, så vi frågar oss vad de egentligen håller på med på Friggebos departement.

Möjligen blev det ändå lite för många frågor att hålla reda på för statsrådet. Utan lidelse och personligt engagemang går det inte att förändra Sverige. Då ligger det nära till hands att nöja sig med de besked som ges av tjänstemän, vars pannor lagts i djupa veck: ock, ock, ock. Det är en svår fråga det här. Den måste vi se över i en utredning. Vi får inte skynda för fort fram . . .

Eller vad är det annars som pågår?

En fri radio skulle kunna införas nästan omgående. Förutsättningen är endast att tre friheter uppfylls: frihet för etablering (för organisationer, enskilda och företag), frihet för programinnehåll (staten skall inte styra) och frihet för finansiering.

Därtill måste kön ordnas för dem som söker frekvenser. Men detta kan omöjligt behöva ta ett år och fyra månader. I övrigt behöver ju intet annat göras, såvida inte Friggebos departement planerar "sinnrika" koncessionssystem (se frågan om TV-koncession . . .). Med detaljerade krav på programinnehåll, ägare och krav på statliga utvärderingskommissioner.

Men det var ju inte därför vi fick en borgerlig regering.

Du skall inte bära falskt vittnesbörd mot din nästa

Alf Svensson är en KGB-agent. Hurså? Ja, hm, han har visst varit på något möte någonstans med gamla KGB-are. Eller om det var gamla CIA-are. Va? Påstår Alf Svensson att det är fel? Va bra, då har vi åtminstone väckt debatt om de obehagliga tendenserna.

Nej, så här kan man inte fara fram med lösa anklagelser. Men det är precis vad Alf Svensson gjort mot Sveriges tre bal-tiska grannfolk.

Svenssons uttalande ledde till fullt massmediapådrag i en vecka. Men "nazimötena" fanns inte. I själva verket rörde det sig om krigsveteraner, från flera arméer som påtvingats Estland, som samla-

des för att bilda organisationer för sin sociala trygghet, t ex för att få invalidpensioner från Finland och Tyskland.

De som kallat detta för "nazimöten" måste nu upp till bevis. Var är hakkorsen, var är uniformerna, var är hedersbetygelsen åt fallna nazister, var är de antisemitiska parollerna, var är kampsångerna? Inte vid något av dessa möten, som samtliga har refererats i estniska media, har det förekommit tillstymmelse till sådant som skulle kunna kallas nazistiskt, antisemitiskt eller ens SS-glorifierande.

I Litauen har man upphävt ett stort antal sovjetiska domar, inte för att man därigenom vill rehabilitera några krigsförbrytare, utan därför att man vet vad det sovjetiska "rättsväsendet" varit värt. Sådant upphävande av kommunistiska domar sker i dag över hela Östeuropa och i någon mån även i t ex Ryssland. Det ligger inget antisemitiskt i att vägra acceptera kommunistdiktaturens rättsövergrepp. Om någon frikänns i efterhand som inte borde frikänns så måste nya, demokratiska rättsprocesser äga rum. Det har Litauen också förklarat sig berett till. Tyvärr sitter KGB fortfarande med praktiskt taget alla anklagelseakter och annat material. En ytterligare komplikation är att vad gäller ansvariga för krigsförbrytelser så är dessa i många fall redan avrättade och kan inte straffas igen.

En intressant följd av Alf Svenssons uttalande var att ett antal svenska socialistiska tillskyndare av den tidigare sovjetmakten i Baltikum plötsligt vädrade morgonluft. Riksdagsman Hans Göran Franck (s), som länge legat lågt med sitt undertecknande av svensk-sovjetiska vänskapsförbundets hyllningsadress, vältrar sig nu förnöjt i den lika oväntade

som välkomna svenssonska indirekta rehabilitering av Francks tidigare utrikespolitiska snedsteg.

Men värst är inte de socialistiska uttidsandarnas uppvaknande. Det kan vara nyttigt avslöjande. Värre är att hela debatten drar uppmärksamheten från de krigsförbrytare som i full frihet fortsätter sin gärning i Baltikum — den sovjetiska ockupationsarmén.

Fria universitet

Det sägs ju ingenting är så praktiskt som en bra teori. Och äntligen övergår nu frågan om fria universitet från en teoretiskt avlägsen vision till en näraliggande verklighet. Utbildningsminister Per Unckel har visat att den nya regeringen menar allvar med den kanske största institutionella förändringen av det svenska högskole- och universitetsväsendet på många år.

Argumenten för varför det är viktigt och bråttom med en frigörelse från staten av de svenska universiteten är välkända bland SvT:s läsare. Utöver alla de skälen kan läggas två aspekter, kanske mindre vanliga i debatten.

För det första är frigörelsen, stiftelseomvandlingen eller vad vi ska kalla den, inte bara en klok åtgärd i sig, betingad av akademiska integritets- och kvalitets-skäl, utan dessutom en strategisk förändring som får verkningar långt utanför den akademiska världen. Förändringen är strategisk i den meningen att den i sig själv uppmuntrar ytterligare förändringar i tänkandet bland tiotusentals studenter.

Deras syn på statens ansvar och begränsningar kommer att förändras den dag de inte längre läser vid statliga enhetsinstitutioner utan väljer mellan en mångfald av specialiserade och olika inriktade institutioner och högskolor. Deras uppfattning om konkurrens, kvalitet och högskoleutbildningens verkliga värde — vare sig detta visar sig vara högt eller i verkligheten en dålig "affär" kommer också att påverkas. Vi får helt enkelt på lite sikt en individualisering av studenterna och deras syn på sin utbildning som ytterligare en konsekvens, och det är bra. Dessutom är förändringen strategisk även i den meningen att den blir irreversibel, det blir inte lätt — för att inte säga omöjligt — för en tänkbar ny socialdemokratisk regering att återförstatliga de nyligen befriade universiteten. Det blir lika svårt som att resocialisera privatiserade företag eller utförsålda allmännyttiga lägenheter till de boende. Och just därför lika viktigt.

Den andra aspekten har vi nyligen fått smakprov på i samband med diskussionerna om nuvarande Umeå universitet ska bli pilotprojekt. Att det finns en viss tvekan inför en omvandling av denna storlek är närmast naturligt. Många — inte bara professorer, lärare och studenter — är lite skeptiska inför förändringar. Men mindre självklart är vem eller vilka som ska ha rätt att företräda denna skepticism. Är det rimligt, t ex, att en studentkår med annat än i mycket formell bemärkelse en mycket liten minoritet av studenterna bakom sig, tillåts representera alla studenters uppfattning i frågan om universitetens framtid? Frågan är längre än så här. Hur ska den nya regeringen hantera de gamla institutionernas vilja att på mycket svaga grunder repre-

sentera ett större kollektiv när regeringen vill genomföra nödvändiga förändringar?

Det är rimligt att studenterna vid Umeå universitet och på andra ställen, får säga sitt vid en förändring av formerna för "deras" universitet, men är det därmed sagt att en studentkår och dess fullmäktige med i Ume-fallet nio (!) procents valdeltagande (eller kanske snarare 91 procents monumentalt ointresse) ska vara förhandlingspart i en fråga som i hög grad berör den förkrossande majoritet som valt att inte delta i studentkårens arbete?

Vad denna problemställning visar är att informationen till och diskussionerna med studenterna måste ta sig helt andra vägar vid stora förändringar som dessa än vi är vana vid i Sverige. Utan information uppstår hallucination, heter det. Problemet just nu är att vi har studenter som än så länge bara är oinformerade, och "fackliga" företrädare som i många fall redan är hallucinerade. Vi står således inför en utmaning inte bara i själva sakfrågan, utan kanske i lika hög grad vad gäller den politiska pedagogiken.

Äntligen betyg

Regeringen har ändrat direktiven till den sittande betygsberedningen. Sedan ett år arbetar den med att få fram ett system med målrelaterade betyg, som skall mäta kunskapsnivån, i stället för det nuvarande relativa betygssystemet.

Betyg kommer att ges tidigare än nu och i flera steg. De skall också kunna kompletteras.

Eftersom skolminister Beatrice Ask tidigare i höst aviserat att blockämnena skall försvinna, kommer nu elevernas kunskaper i enskilda ämnen att kunna mätas.

I dag ges betyg först i årskurs åtta. Då är det alldeles för sent att täppa till luckor som kan ha uppstått på tidigare stadier i skolan.

Av någon sorts missriktad strävan att inte klassa elever som dåliga har de styrande på undervisningsområdet länge nog hindrat elever och föräldrar att få klara skriftliga besked om hur det går i skolan.

Allt är relativt

När valutgången kommenteras är det brukligt att jämföra med närmast föregående val. 1991 års valutgång har därför i allmänhet jämförts med 1988 års siffror.

Politisk Tidskrift – centerrörelsens idé- och debattskrift – använder en annan modell. Tidskriften jämför med valet för sex år sedan och kommer fram till att centern gått framåt.

”I en jämförelse med valet 1985 har Stockholms stad gått fram och de andra storstadsområdena plus Kalmar och Norrbotten klarat sig hyfsat”, skriver Politisk Tidskrift.

Vid valet i september förlorade centern fyra av sina fem mandat i Stockholms stadsfullmäktige. En jämförelse med förra valet hade därför inte blivit så positiv. 1985 försvann centern helt ur Stockholms stadsfullmäktige, så visst är det sant att ett mandat är mer än noll.

Med statistik kan allt bevisas. Det gäller bara att välja rätt ingångsvärde vid en jämförelse.

Ge

Svensk Tidskrifts JUBILEUMSNUMMER

som present!

Jubileumsnumret – 3/91, 144 s – kan rekvireras genom att kr 95:– insättes på Svensk Tidskrifts postgiro nummer 7 27 44-6